

Megality

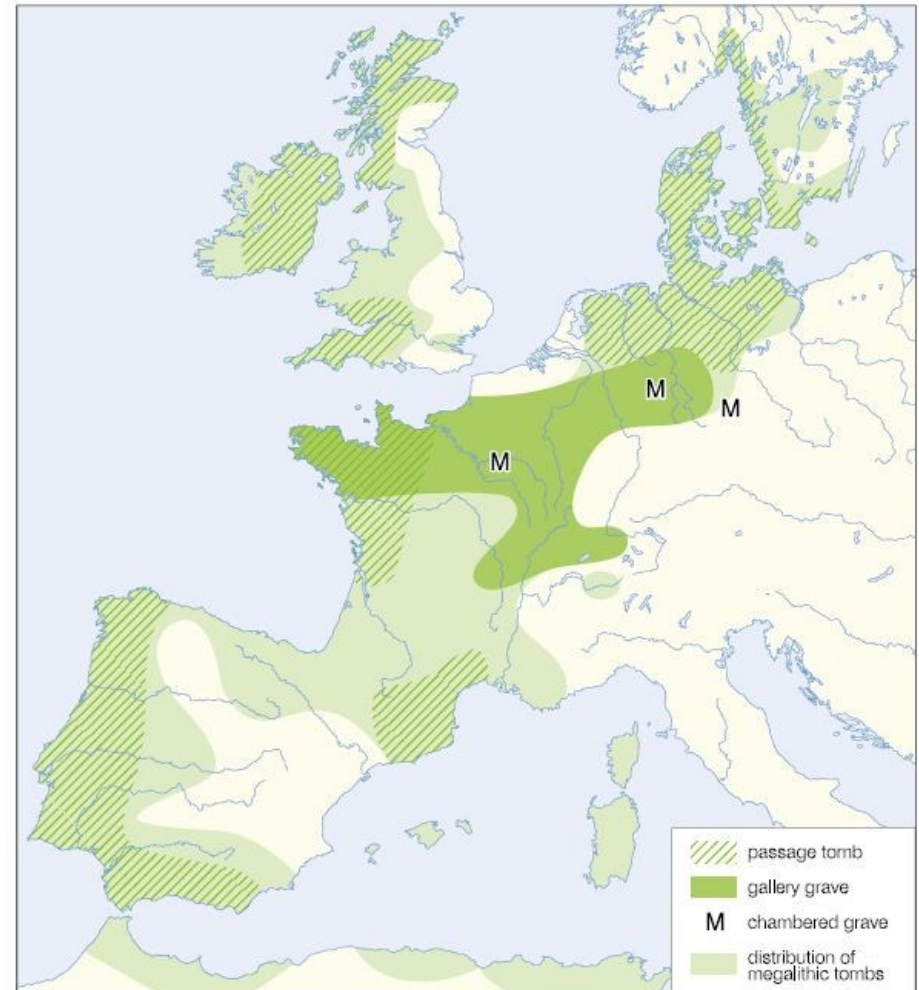
Jan Kolář

Megalitické stavby (cca 4000-2000 BC)

- 250 let, dnes 15.000, původně snad i 500.000 megalitů v Evropě
- Rozšíření: hlavně pobřežní oblasti
Z Evropy, Španělsko, Portugalsko, Francie, Britské ostrovy, S Německo, Dánsko, JZ Skandinávie
- Původ: původně z oblasti Středomoří, dnes (hlavně díky 14C) vznikl v několika oblastech současně

4 typy megalit. staveb Evropě:

- 1) jednotlivé menhiry
- 2) různá uspořádání menhirů - řady, aleje a pole, kamenné kruhy
- 3) megalitické hroby - dolmeny a chodbové hroby, dlouhé mohyly
- 4) megalitické chrámy

- Nejstarší kolem 4700 BC – Chasséen, pak i „vlivy“ kul. Passy a Cerny

Datierung von Megalithgräbern

Verbreitung verschiedener Megalithgrabtypen

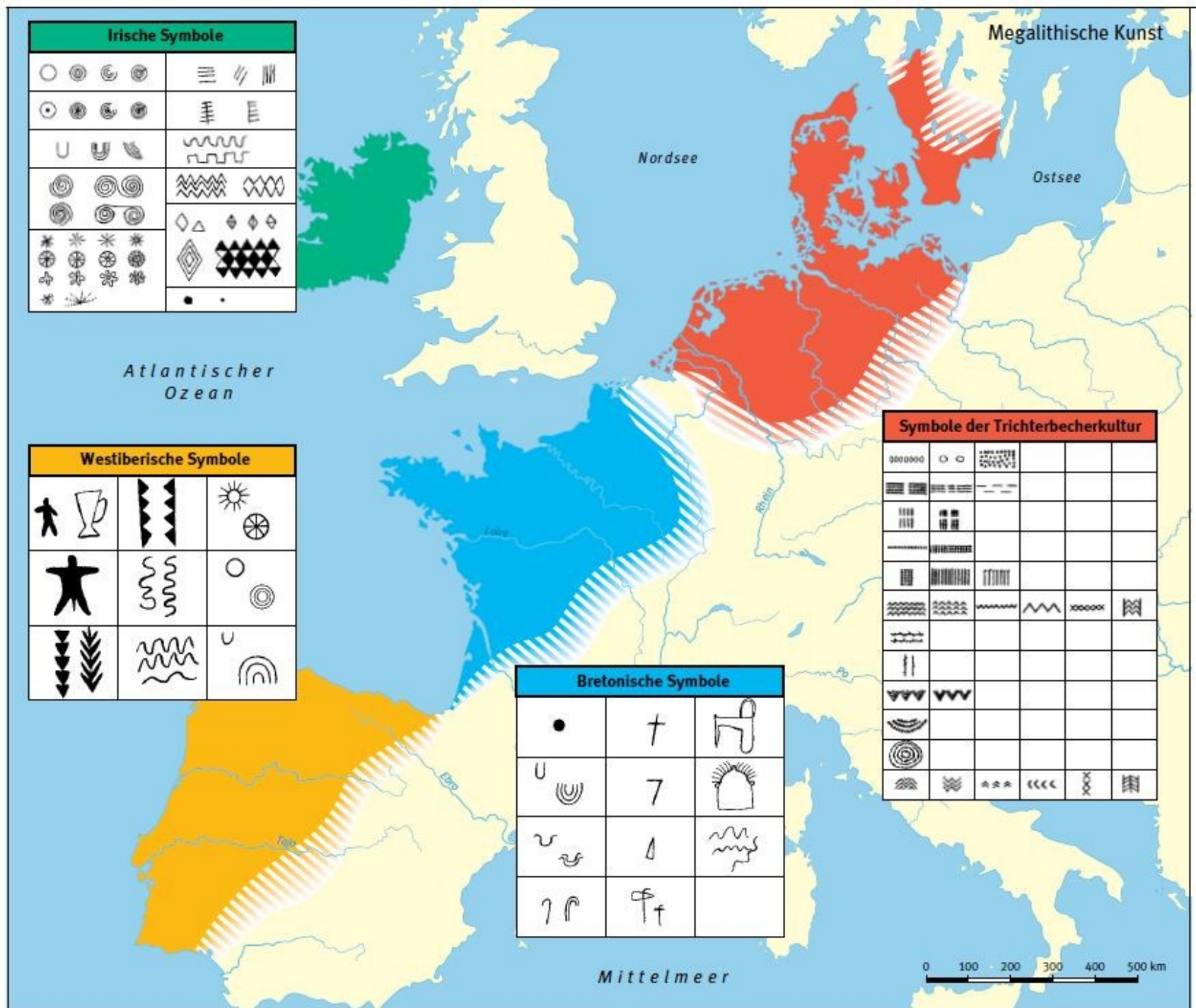

Irische Symbole	
○ ● ◉ ◐	≡ ∕ ≡
◉ ◐ ◑ ◒	≡ ≡ ≡
U U U	~~~~~
◎ ◎ ◎	~~~~~
◎ ◎ ◎	◇ ◇ ◇
* * * *	◇ ◆ ◆ ◆
⊕ ⊕ ⊕ ⊕	◆ ◆ ◆ ◆
⊕ ⊕ ⊕ ⊕	● ●
* * *	

Westiberische Symbole		
人 卍	▲ ▲ ▲	☀
人	~~~~~	○ ◎
▲ ▲ ▲	~~~~~	U

Bretonische Symbole		
●	†	卍
U	7	☀
~~~~~	∩	~~~~~
∩ ∩	††	

Symbole der Trichterbecherkultur					
○○○○○	○ ○	⊕ ⊕ ⊕			

~~~~~	~~~~~	~~~~~	~~~~~	xxxxx	
~~~~~					
▼▼▼	▼▼▼				
☀					
◎					
~~~~~	~~~~~	***	◀◀◀	xxx	

Slovník nejdůležitějších pojmů:

Dolmen (portal tomb) – kamenné stély vysoké až 7 m, přepaženy ležící stélou, která byla často až 70 tun těžká

Dolmen de Toucou (J Francie)

Menhir (monolit) – samostatně stojící kámen, často několik metrů vysoký

Slovník nejdůležitějších pojmů:

- **Alignment** – kamenná řada, tvořená nejméně třemi menhiry

Carnac (Bretaň)

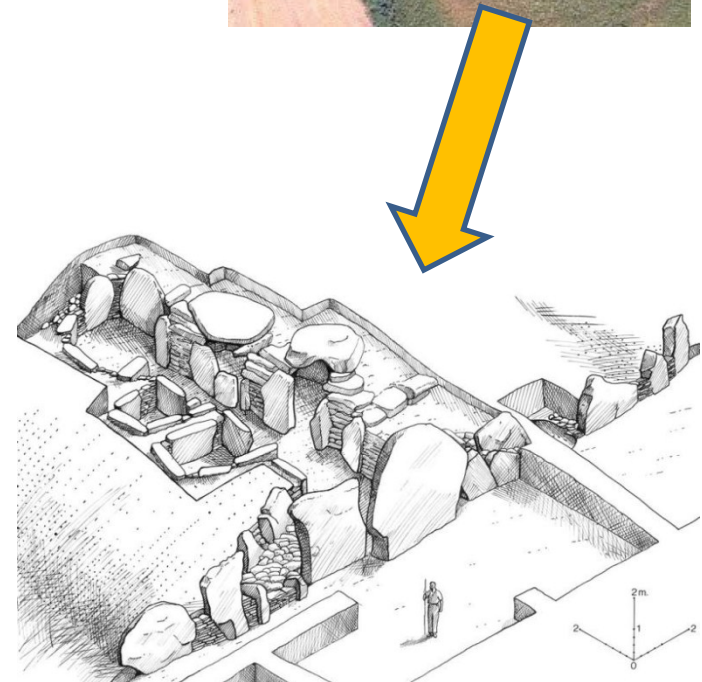
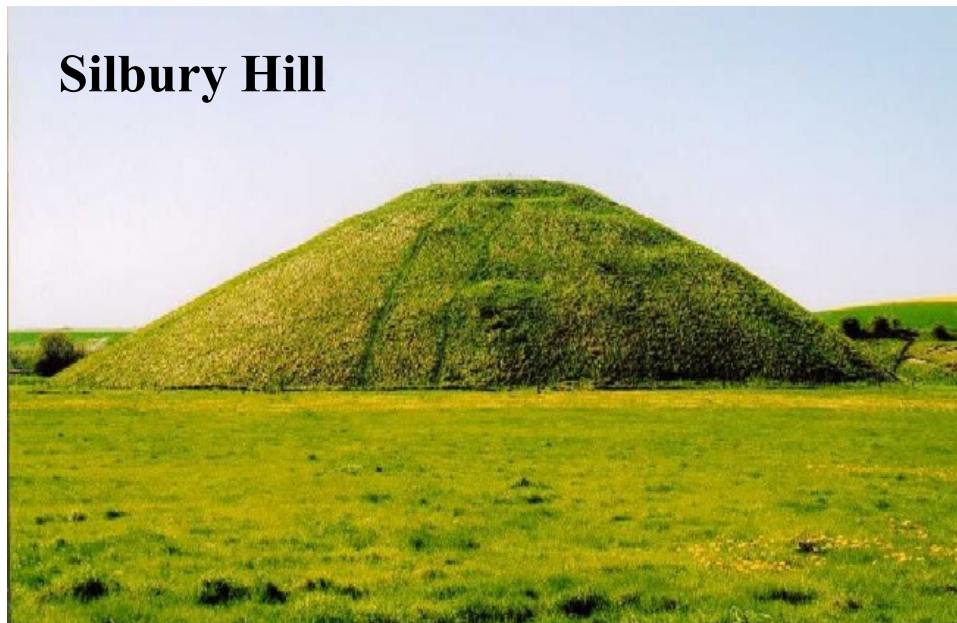
Slovník nejdůležitějších pojmů

Barrow (syn. tumulus) – mohyla z kamene nebo hlíny

Long barrow = dlouhá mohyla, kolektivní hrobky, často kolem 50 jedinců; (20-120 m; Maiden Castle 545 m)

Passage grave - (chodbová hrobka, někdy označ. jen jako dlouhá mohyla) – chodba vedoucí do kamenné hrobky (komory), často překryta mohylovým násypem

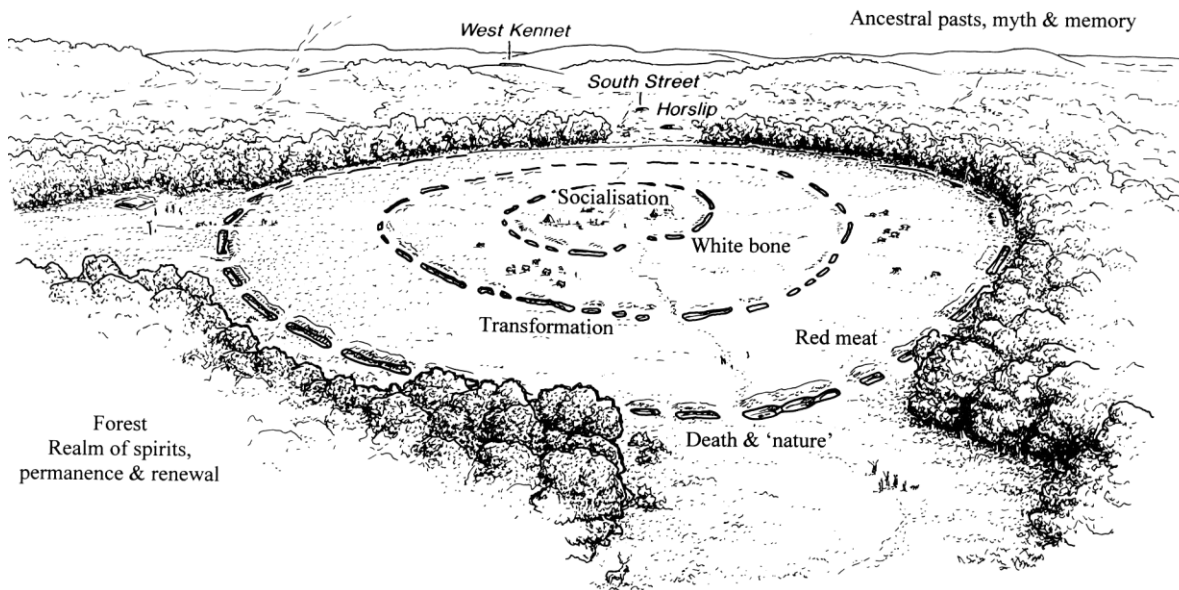
Cairn (syn. barrow, tumulus) – mohyla navršená z malých kamenů

Slovník nejdůležitějších pojmů:

Causewayed enclosure – starší než henge, soustava jam uspořádaných do kruhu nebo oválu (často i několik koncentrických kruhů), starý neolit, hlavně Vel. Británie a Francie
př. Windmill Hill

Cromlech – kamenný kruh, z velšského „crome“ = zakřivený, „lech“ = kámen

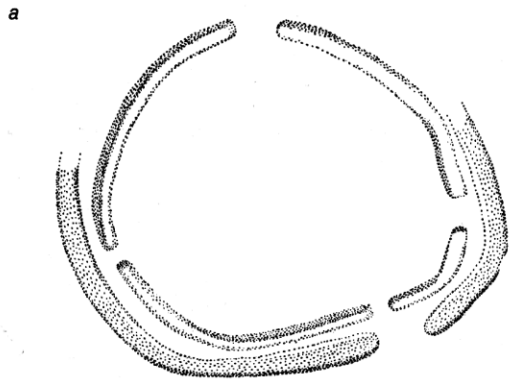

Slovník nejdůležitějších pojmů:

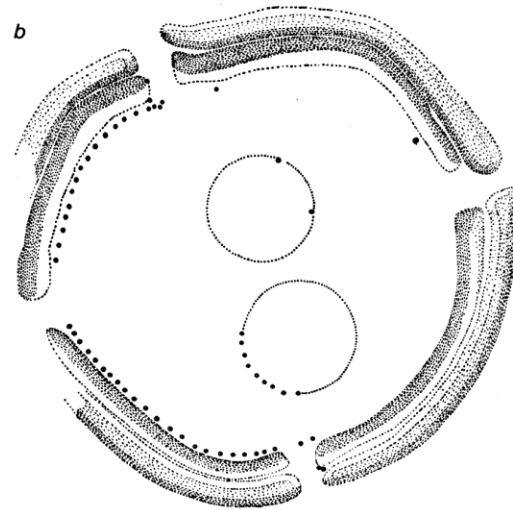
Henge – kruhový nebo oválný areál vymezený příkopem a valem, často jeden nebo více vchodů, val vně příkopu, některé z nich kamenný kruh uvnitř nebo dřevěnou palisádu, teprve později přestavěny na monumenty, jak je známe dnes
př. Avebury, Woodhenge, Stonehenge

Stone circle – kamenný kruh postavený z pěti a více kamenů, vedle tvaru kruhu je běžný také ovál nebo i jiný geometrický tvar

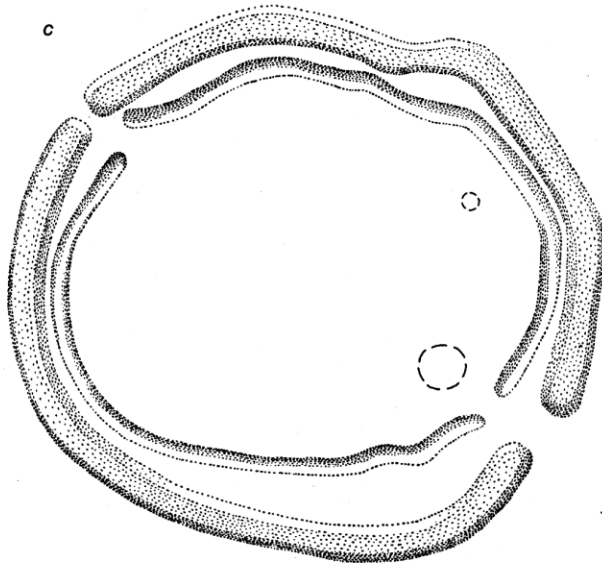

Mount Pleasant

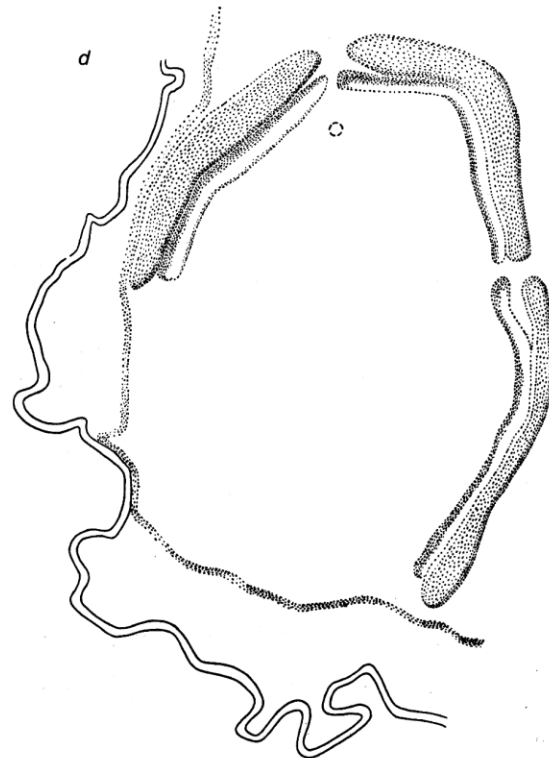
Avebury

Durrington Walls
Wall Graben

Profilschnitt
durch das Erdwerk

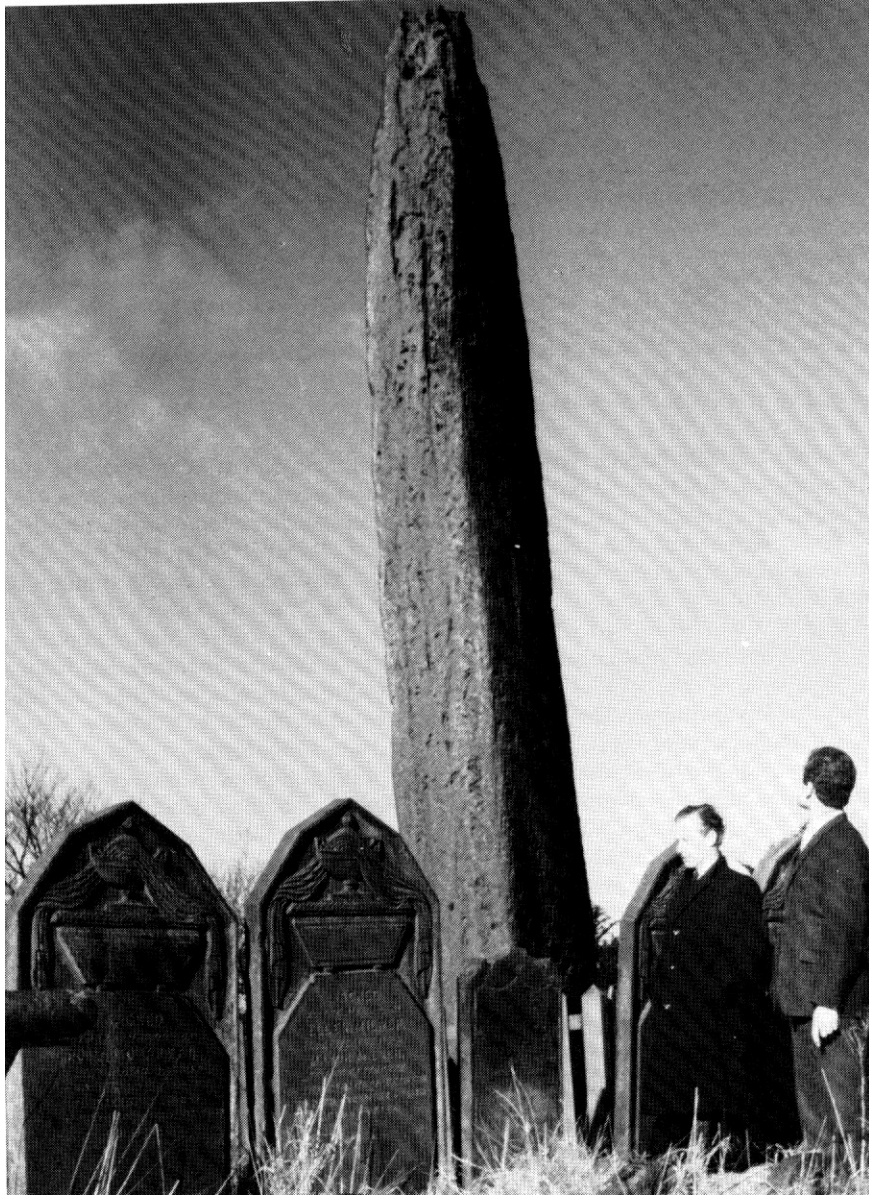

Marden

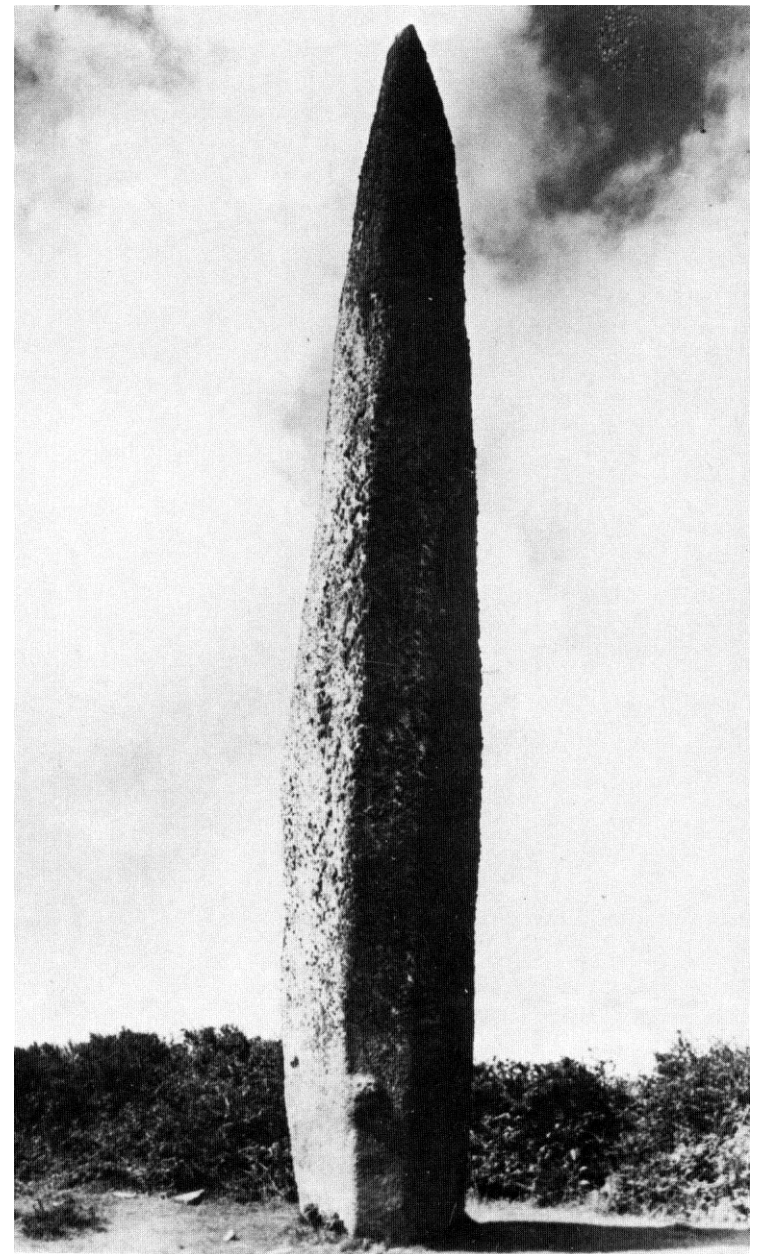
Menhiry

- Grand Menhir Brisé (Velký rozlámaný menhir, někdy Pierre de la Fée = Kámen víly; u Locmariaquer v Bretani)

Rudston (Yorkshire; v. 7,6m)

Kerloas (Bretagne; v. cca 11m)

Menhiry

- Zvláštní skupinu menhirů představují menhirové sochy

Rieuviel (jih Francie)

Portugalsko

různá uspořádání menhirů - řady, aleje a pole, kamenné kruhy

Nejdůležitější lokality:

Francie: Carnac,

Velká Británie: Stonehenge, Woodhenge, Avebury (Wiltshire), Taara (Irsko),
Stennes (Orkneje), Sea Henge (in Holme-next-the-sea, Norfolk) – objeven
v roce 1999

kamenným kruhům předcházely
jednoduché kruhové areály
s příkopem a vnějším valem (poč.
3500 BC)

Carnac (Bretagne)

Kamenné řady

Dolmeny

Mohyly

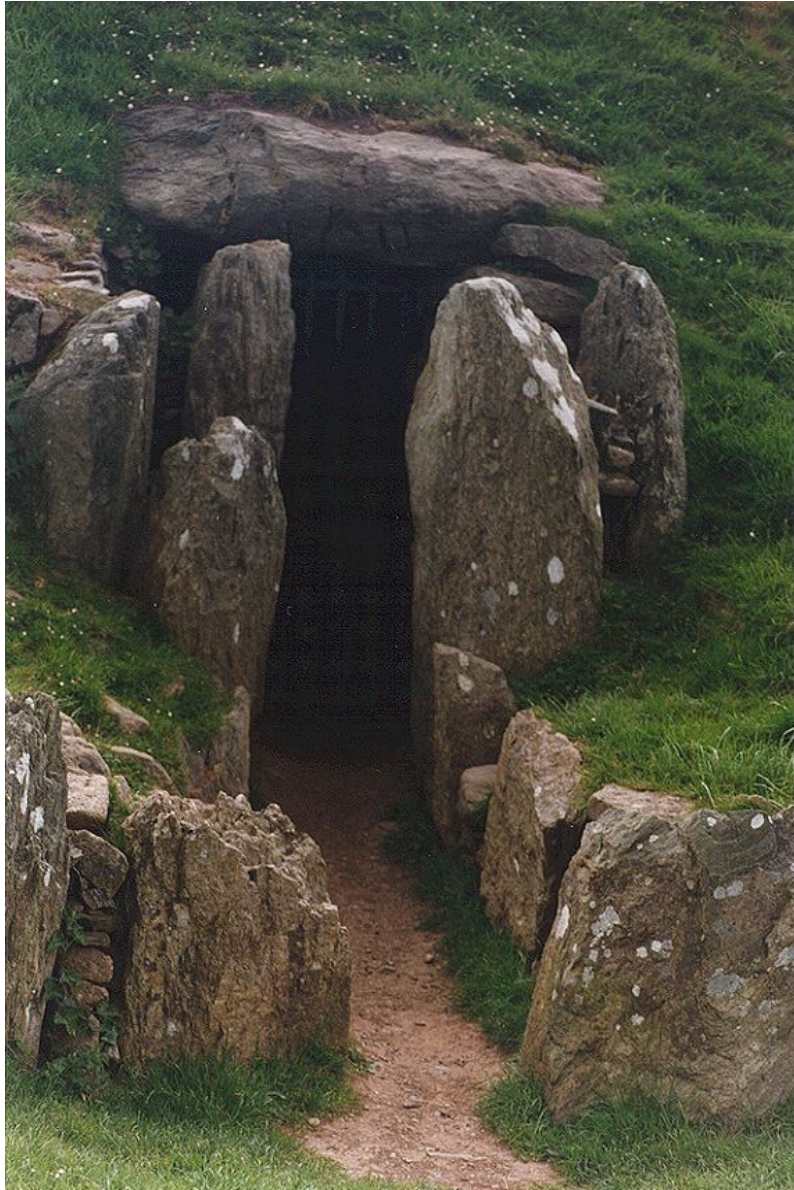
3) megalitické hroby - dolmeny a chodbové hroby, dlouhé mohyly

Nejdůležitější lokality (megalitické hroby): oblast County Down (typ Cairn, Irsko)

chodbové hroby: West Kennet (v Avebury) Barclodiad y Gawres (the Giantess's Apronful, Wales), Maes Howe (Orkneje), Quanterness (Orkneje), New Grange (údolí řeky Boyne, Irsko), Knowth (údolí řeky Boyne, Irsko), Bagnaux (u Saumur, Z Francie)

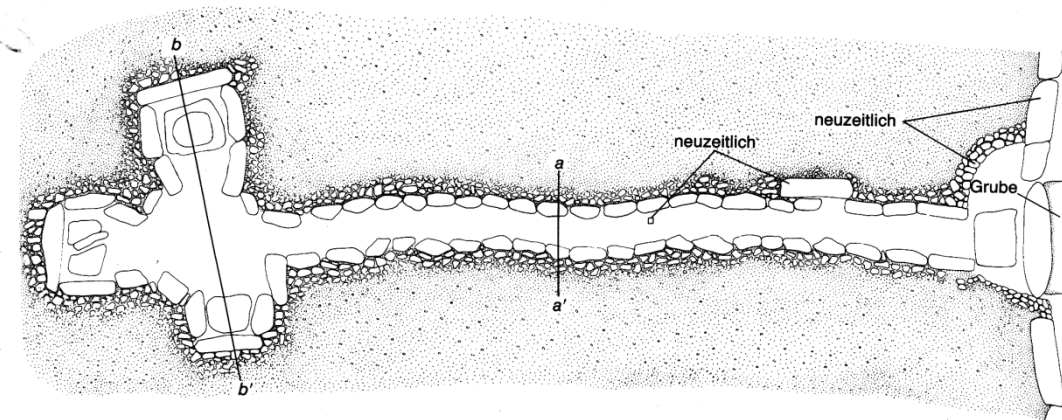
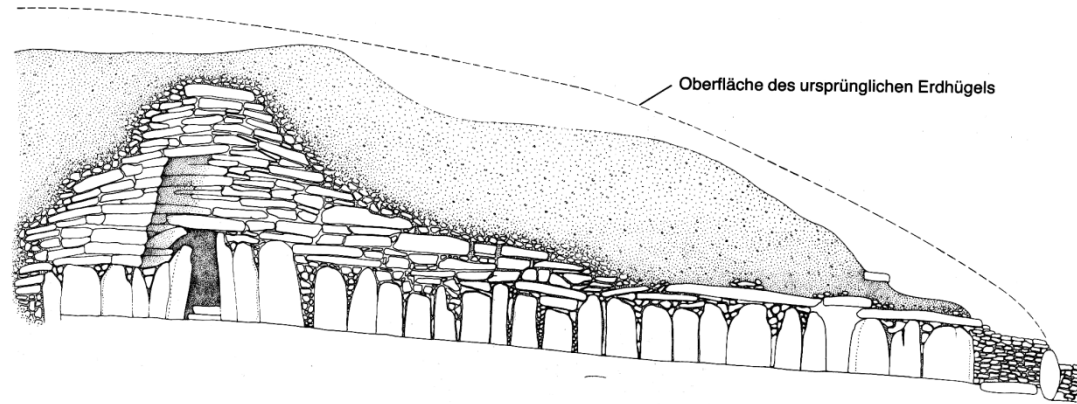

Dolmeny, dlouhé mohyly, chodbové hroby

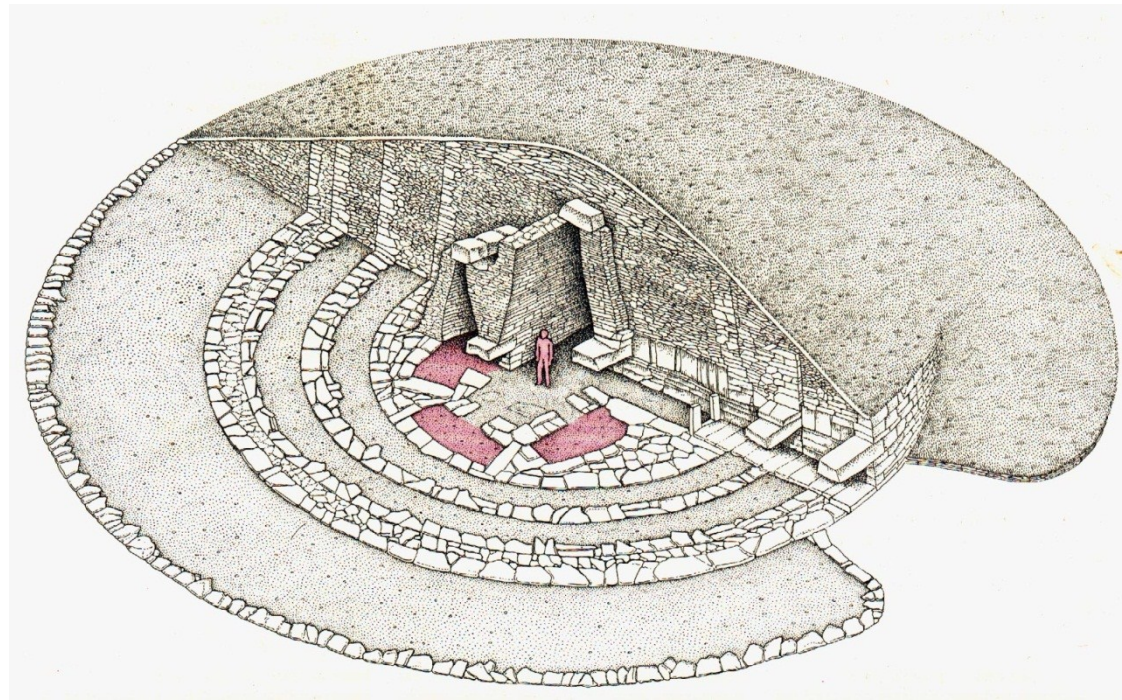
New Grange – Irsko

- Součástí komplexu monumentů v údolí Boyne (+ Knowth, Dowth etc.) – celkem 40 hrobek na 16 km²
- 85 m v průměru, max výška skoro 20 m
- Knowth – nejvíce zdobených povrchů v Irsku

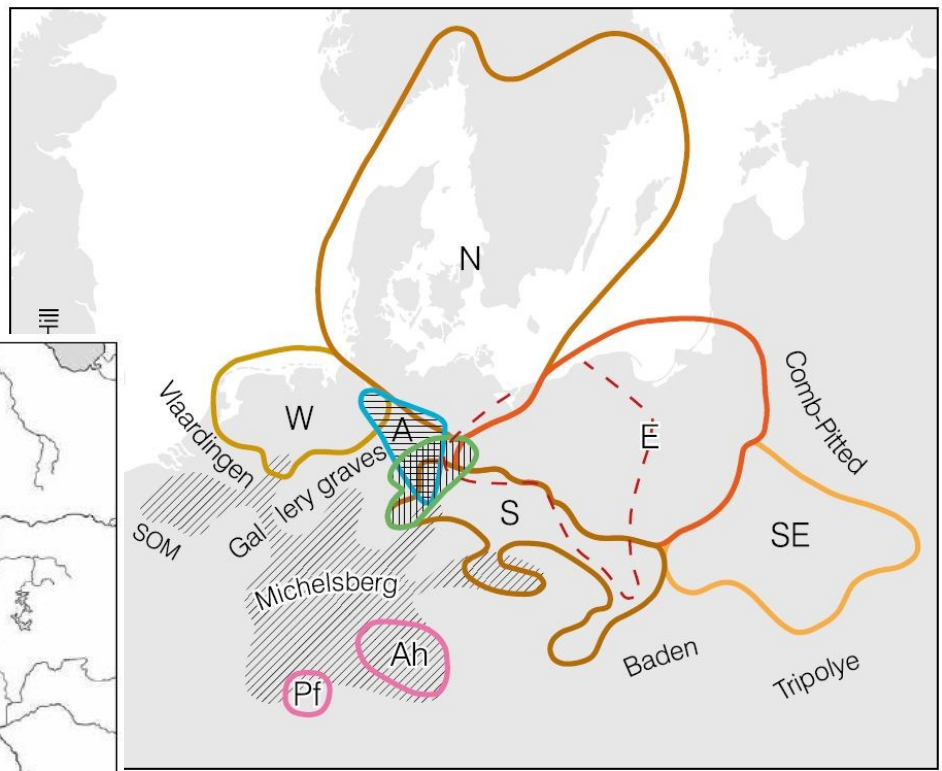
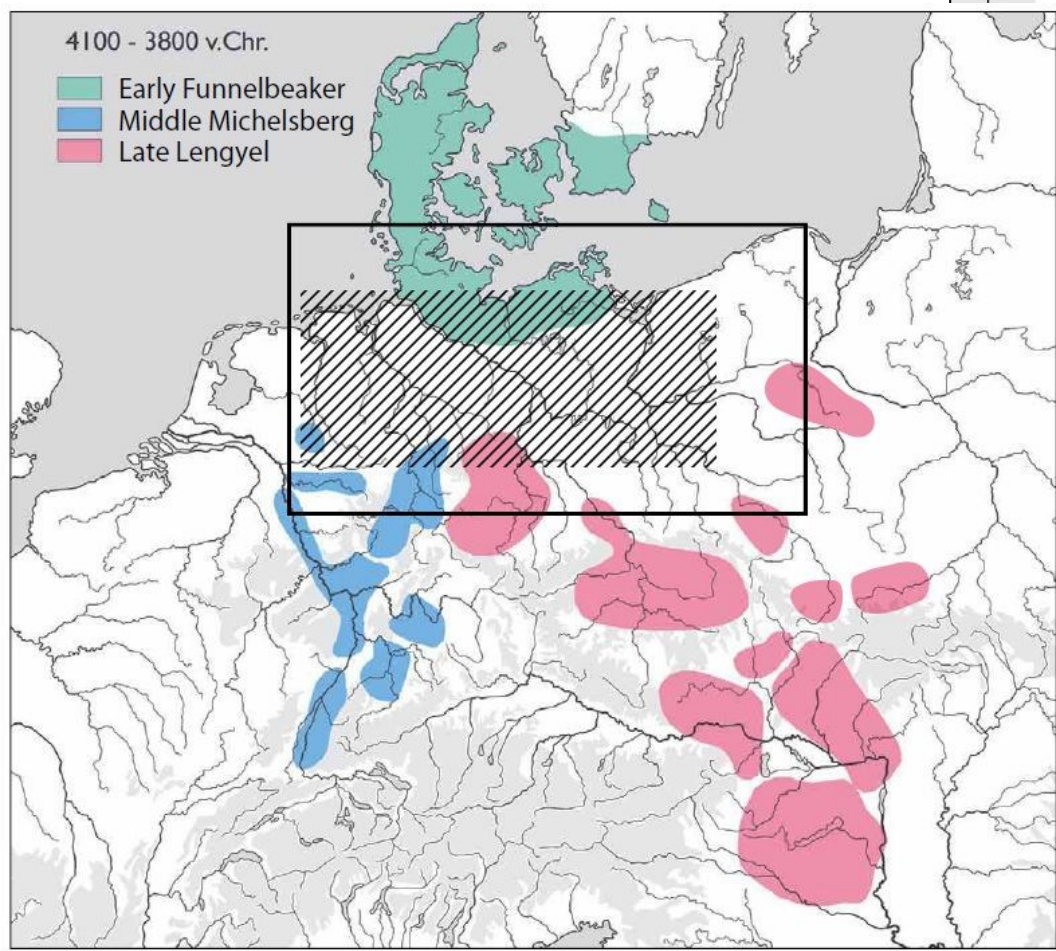
Quanterness (Orkneje) – kamenná mohyla

- Výzkum v 70. letech 20. stol. – jen hlavní chodba a jedna z komor
- 24 m v průměru, 3,5 m výška
- 6 vedlejších komor
- Celkem nalezeno 157 jedinců – celkem zde může být pohřbeno cca 400 lidí
- Mnoho zooarch.
materiálu
- Rodinná hrobka využívána
500-1000 let
- 2640-1920 BC

Trichterbecherkultur (TRB)
Funnel Beaker culture (FBC)
kultura nálevkovitých pohárů (KNP)

TRB a megality v severo-střední Evropě

Southern Scandinavia / Northern Plain Chronology					Northern Lower Mountain Range Chronology					
cal B.C.	Period	Northern Jutland	Seeland / Scania	Southern Jutland / Mecklenburg	Lower Countries / NW Germany	Altmark	Middle-Elbe-Saale	Westfalia / Hessia	Period	cal B.C.
-2600	YN 1	Early Single Grave groups				ESG / Schönfeld	Early Corded Ware		Endneolithic	2600
-2700										2700
-2800	MNV	Store Valby		GA	Brindley 7	Haldensleben 4	TRB-MES V Bernburg / Globular Amphorae	Late Wartberg	Late Neolithic	2800
-2900	MN III-IV	Bundsø / Lindø		Bostholm	Brindley 6	Haldensleben 3				2900
-3000	MN II	Blandebjerg		Oldenburg	Brindley 5	Haldensleben 2				3000
-3100	MN Ib	Klintebakke		Wolkenwehe 2	Brindley 4		TRB-MES IV Salzmünde	Early Wart- berg		3100
-3200	MN Ia	Troldebjerg			Brindley 3	Haldensleben 1				3200
-3300	EN II	Fuchsberg	Fuchsberg / Virum	Wolkenwehe 1	Brindley 1/2	Düsedau 2	TRB-MES III Baalberge	Younger Neolithic	3300	
-3400					Late Swifterbant / Hazendonk 3	Düsedau 1			3400	
-3500	EN Ib	Oxie / Volling	Oxie / Svenstorp	Satrup / Siggeneben-Süd	Middle Swifterbant	Lüdelsen	TRB-MES II Baalberge		MKV	3500
-3600									MK IV	3600
-3700										3700
-3800	EN Ia	Volling	Svaleklint	Wangels / Flintbek			TRB-MES I Spät lengyel	MK III	3800	
-3900								MK II	3900	
-4000	Final Mesolithic	Final Ertebølle						MK I	4000	
-4100						Gatersleben			4100	
-4200									4200	

TRB v severo-střední Evropě

Neolitizace

Spojená s různými druhy monumentů:

- Ohrazené areály (causewayed enclosures)
- Megality
- Ne-megalitické hrobky

Plochá pohřebiště

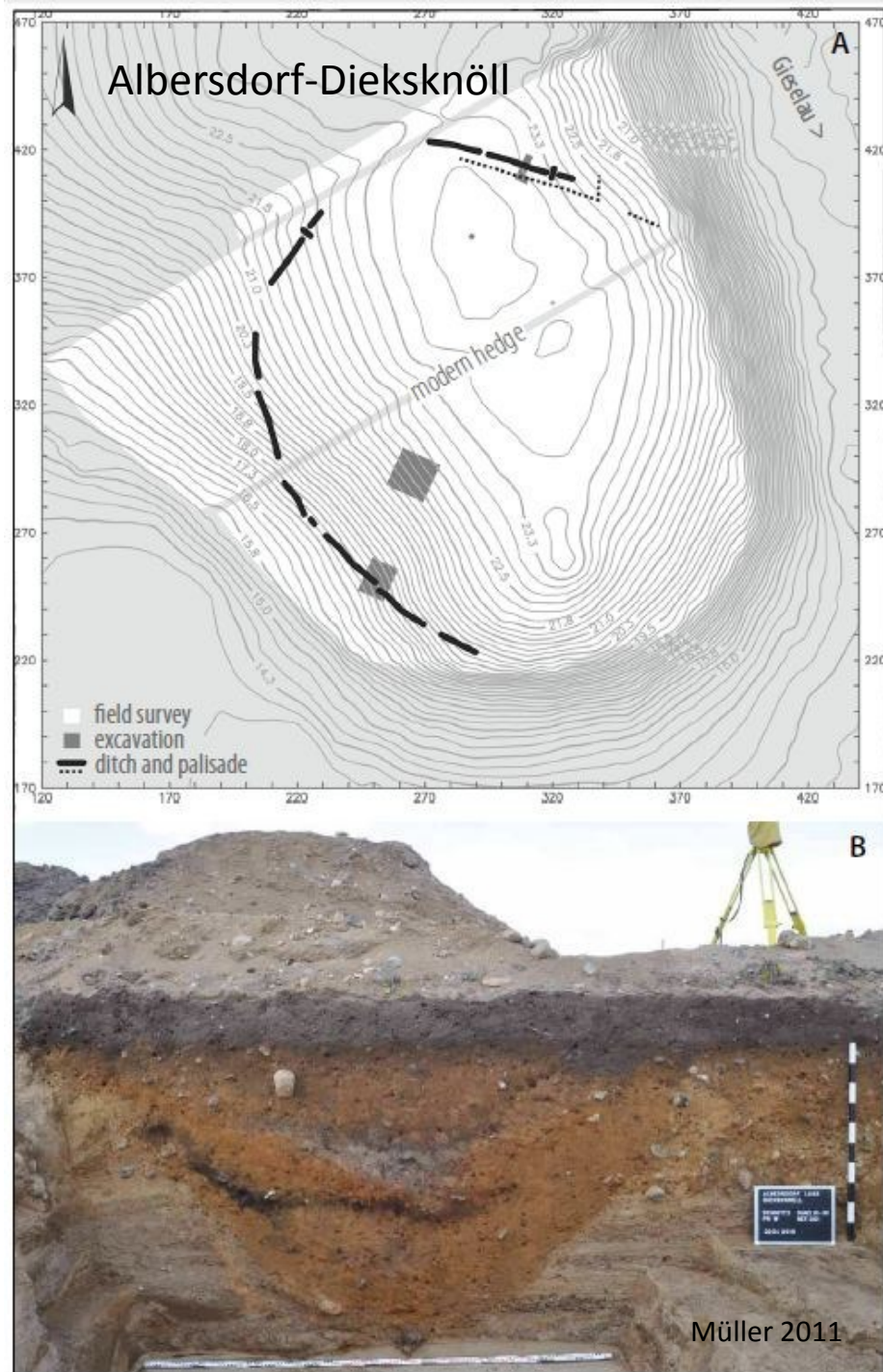
Sídliště

Subsistence, ekonomika, ekologie

Společnost

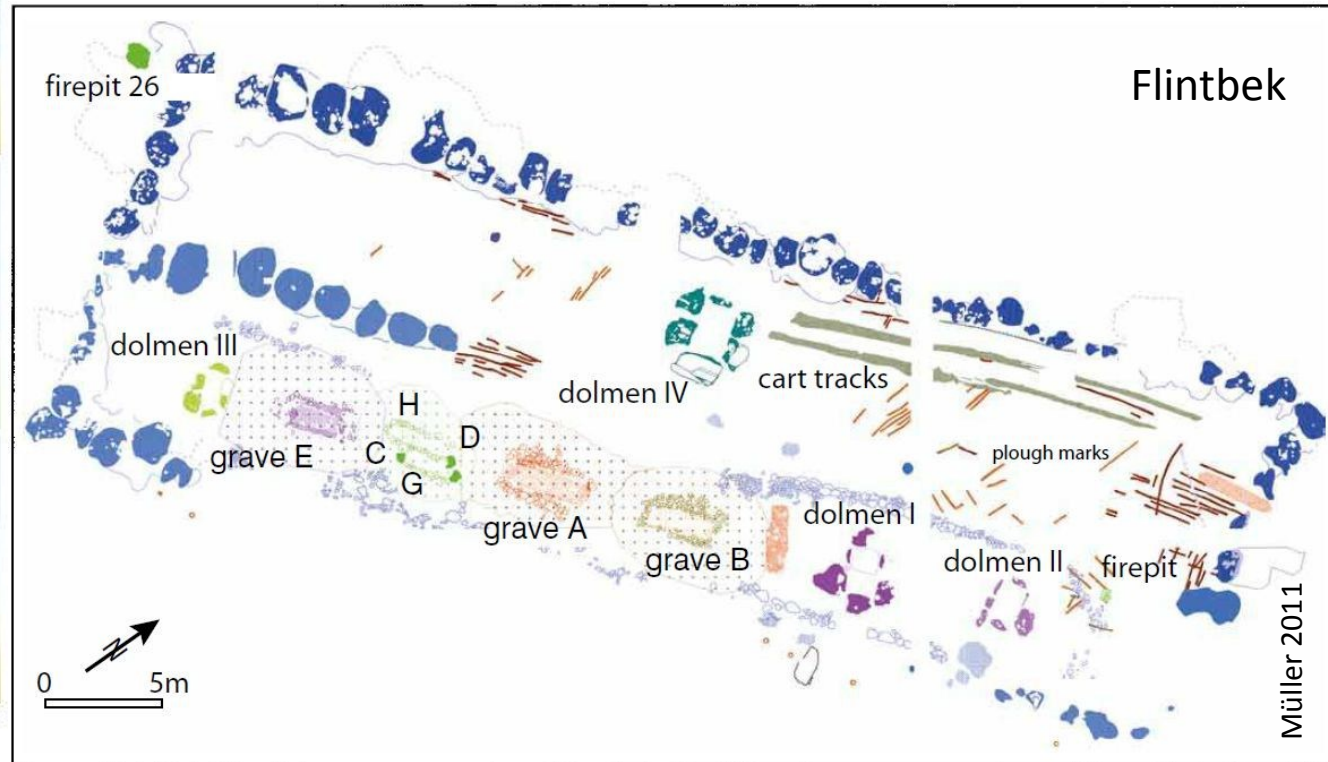
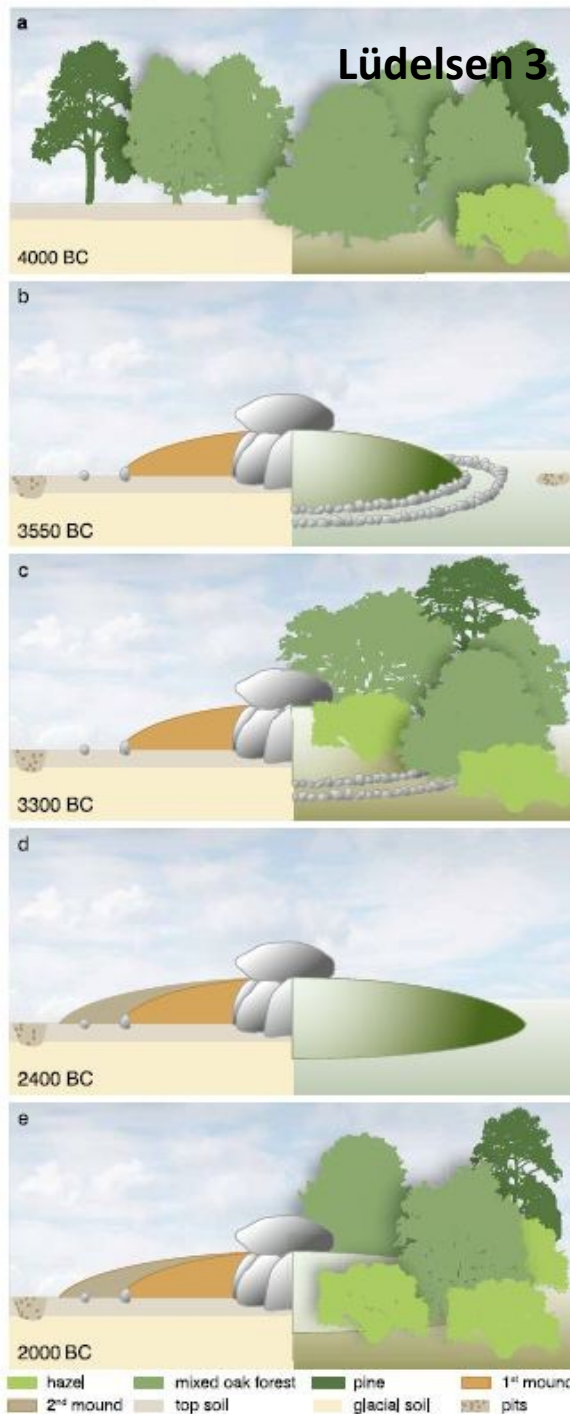
Ohrazené areály

- Příkopové areály s přerušnými příkopy
- Nejstarší v Pařížské pánvi – Chasséen, Michelsberg
- TRB – od 3600 BC
- Rituální depozice, obnovování příkopů
- **Albersdorf-Dieksknöll** – 8 fází obnovování – každou druhou generaci, až do 3300 BC, 2800 BC – už CWC
- poslední fáze – dlouhodobé povědomí o významném místě
- Doklady masové výroby kamenných nástrojů (seker) - Sarup, Búdelsdorf, Rastorf
- V okolí často megalitické stavby
- I běžné fortifikace

Megality

- Různé formy, fázovitý vznik, mohyla – rampa
- Přestavby dlouhých mohyl v megalitické hrobky
- Konec TRB – některé ničeny, některé druhotně využívány
- Nálezy nelze spojit s určitým jedincem (nedochování)
- Kolektivita + části těl vs. celá těla
- Některé nadregionální význam

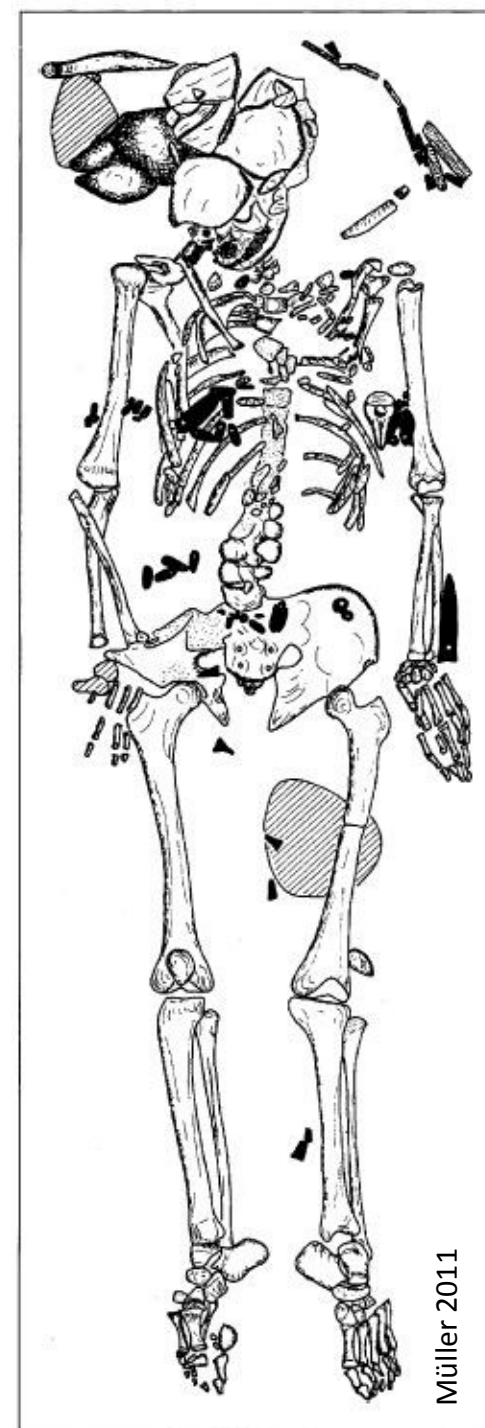
Ne-megalitické monumenty

Ploché hroby

- samostatně, malé skupiny i pohřebiště
- Zejména od 3500 BC
- Ostorf

Ne-megalitické kruhové či dlouhé mohyly

- Od 3800 BC
- Často pohřeb muže s několika nádobami a silicitovou sekerou
- Orientace na významný bod v krajině
- J Skandinávie – J Německo/ČR, Britské ostrovy- Malopolsko
- Spojení jižní Skandinávie a Velké Británie
- Myšlenka – LBK domy vs. odpadní hromady mušlí pozdního mezolitu

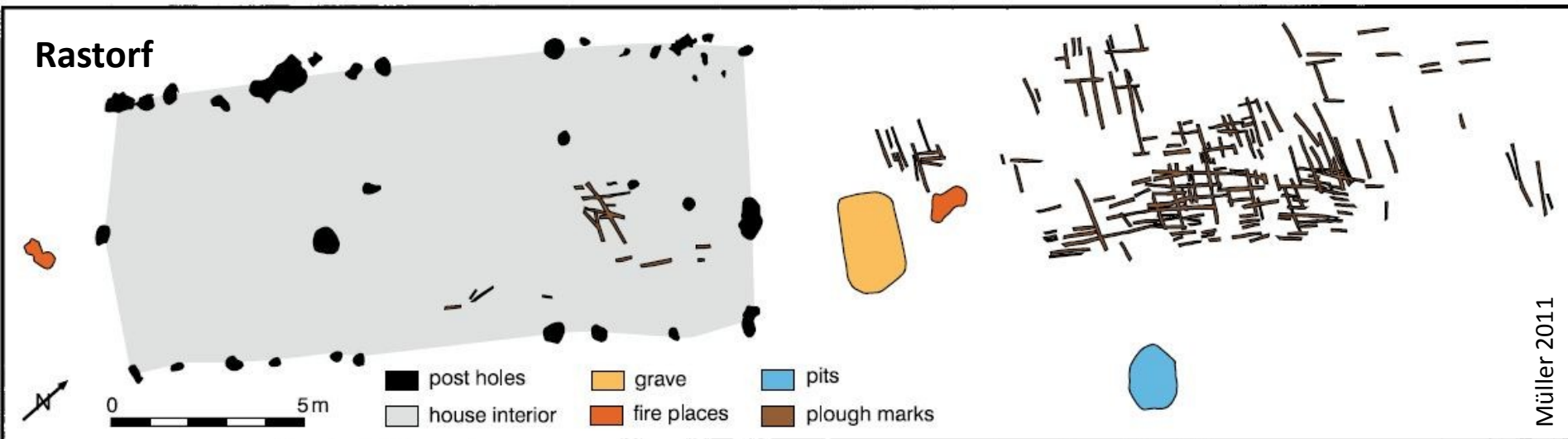
Sídliště, depozice

- Sídliště s domy známa zejména z posledních 20 let výzkumu
- Obdélné, okrouhlé, 8-20 x 4-7 m
- Podlahy s funkčním dělením podle aktivit – jámy
- Spojení domu a blízkých polí – Rastorf
- Bad Oldesloe – ostrovní sídliště v podmáčeném terénu, specializovaná výroba teslic, bez stop rostlinné produkce
- Oldenburg – několik současných domů (několik rodin), na hranici fjordu – množství odpadu ve vodním prostředí, rituálně zasypaná studna s nepitnou vodou

Oldenburg

Rastorf

Ekologie a subsistence

4100 BC

TRB – nové produkty – změny v ideologii – vliv na životní styl a zvyky

Velká Británie a Příklad podobné neolitizační procesy ve stejné době

Pozdně-mezolitická kultura

Ertebölle/Ellerbek

(poč. kolem 5300 BC)

- Keramika už od 4800
- Subsistence založená na moři
- částečná sedentarizace

Velká Británie

4100 BC

Obilí, keramika,
megalitické hrobky

3750 BC

Dlouhé mohyly,
Ohrazené areály

Severo-střední Evropa

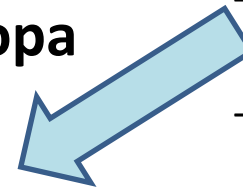
4100 BC

Dlouhé mohyly

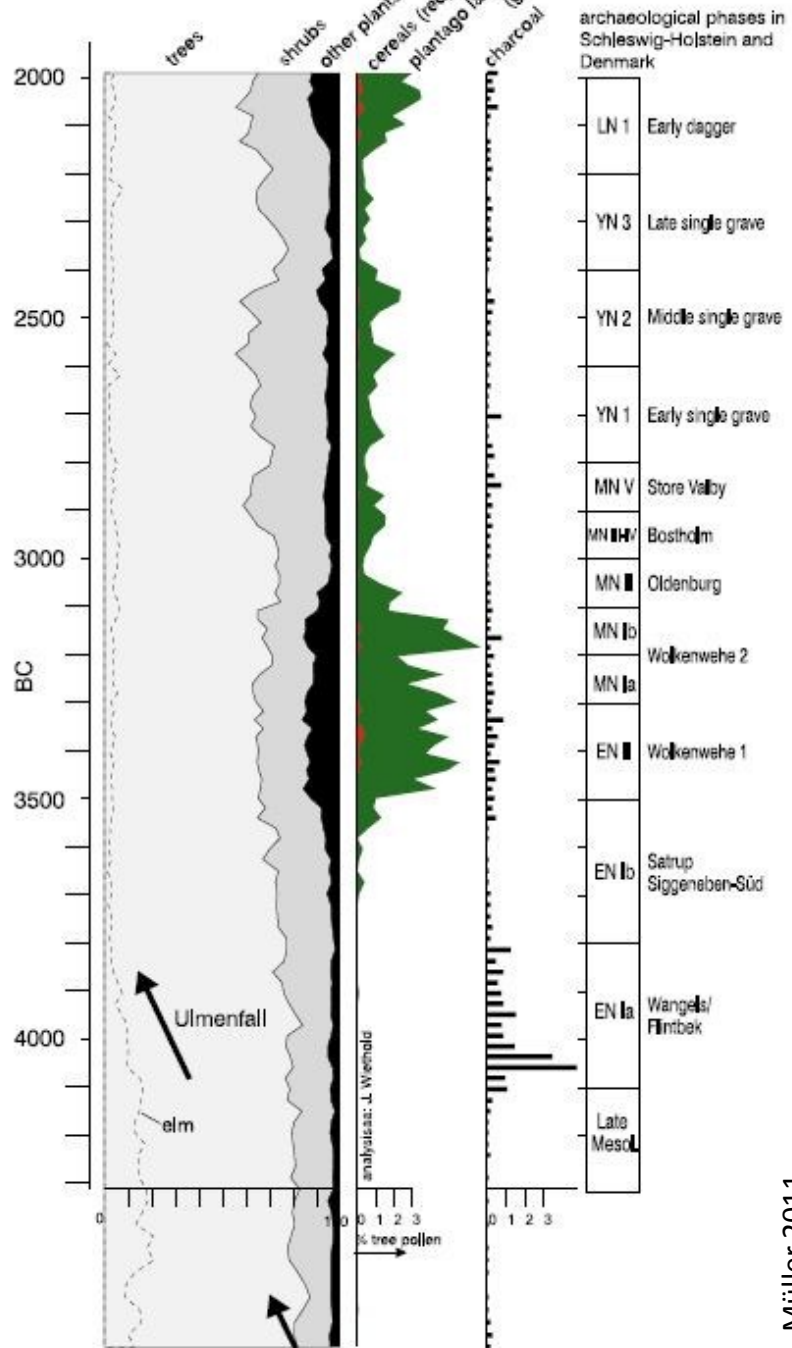

3600 BC

Ohrazené areály,
Megalitické hrobky

Belauer See

Ekologie a subsistence

Domestikovaná zvířata

EN Ia – velmi nízké podíly chovaných zvířat

EN Ib – podíl chovaných zvířat nad 60%

Od ENII a MN – nad 90%

Původ v Anatolii (aDNA)

obilí

Po 3600 BC – intenzivní pěstování

- archeobotanické nálezy

- mlýny, srpové čepele

Krajina

4100-3700 BC – slash-and-burn

Po 3800 BC – nárůst jitrocele (*Plantago*

lanceolata) – lesní pastva

3600/3500 BC – otevření krajiny

Lov a sběr

- stále významný (líška)

- Lovecké prvky v pohřebním ritu

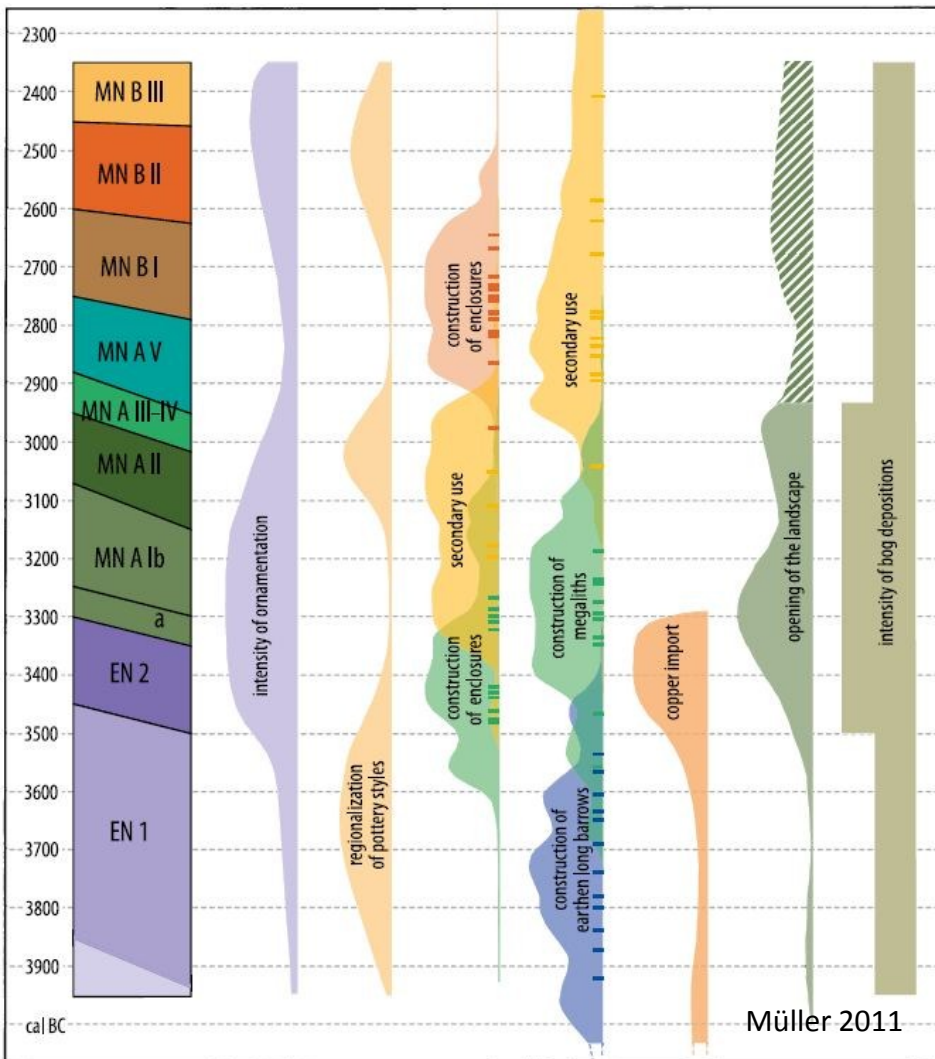
- Specializované lovecké tábory (Parchim-Löddigsee – divocí koně)

těžba, zpracování a směna silicitů

3500 BC – počátky vlastní metalurgie

Schopnost mobilizace velké pracovní síly

TRB společnost

4 fáze spojitelné se sociálními rozdíly:

A (4100-3800 BC): farmy, jednotlivé hroby, kontinuální používání odpadních hromad mušlí na S

B (3800-3500 BC): farmy, jednotlivé hroby, nemegalitické dlouhé mohyly

C (3600-3100 BC): farmy, ohrazené areály, jednotlivé hroby, dolmeny, nemegalitické dlouhé mohyly, od 3400 BC chodbové hroby, rituální depozice

D (3100-2800 BC): farmy, jednotlivé hroby, kontinuální využívání ohrazených areálů a chodbových hrobů, od 2900 BC palisádové struktury v jižní Skandinávii

Kolektivita, kooperace, dobytek, muž

Po 2800 BC – Single Grave culture se vyvíjí ve všech regionech TRB